

Alan Lelchuk
Vasárnapok

Bármennyire szerettem gyerekkoromban a vasárnapokat, közeledésükre mindig valamiféle rémület költözött a szívembe. Ez volt az a nap, amit apámmal szoktam tölteni. Elkísértem a klubjába, néha földalattival elutaztunk a városközpontba, hogy a Stanley moziban megnézzünk egy orosz filmet. Többnyire Oroszországban játszódó háborús filmeket. Emlékszem a hatalmas szőrmegalléros gyapjúkabátokra, a szőrmekucsmákra, s ahogy a katonák roharának, és elesnek a havas mezőkön. Izgalmas képek voltak, de néha megijedtem a tüzéségi ágyúk döngésétől és a bebugyolált katonáktól, akik mintha mindig épp a kezüket és a lábukat melegítették volna a fagyos hidegben. A műsorfüzetemet távcsővé hengerítettem, bedugtam a kabátomba, és egészen lekucorodtam az ülésben, a fejemet betakartam a kabáttal. Ha apám ilyenkor észrevett, fölém hajolt, és azt mondta: „Aaron, ez nem szép dolog, ülj egyenesen, légy jó fiú.” – És én felültem.

Vasárnap az volt a szokás, hogy a szürke tweedöltönyömet veszem fel, és azt a sapkát, amit az apám választott nekem. Hosszú nadrág helyett szűrös, gyapjú térdnadrágot kellett öltenem. És zoknit. Hosszút, sötétkéket, szintén gyapjúból. Zoknitartót kellett viselnem hozzá, amit szerencsére senki nem látott. Lábam a mezítelen éjszakában a zoknitartó miatt viselte az egész napos vakarózás vörös nyomait.

Valahányszor kora délután felmentem Steven Sternéért a két márványlépcső fordulón, mielőtt apám elragadta a vasárnapjaimat, ez a térdnadrágos öltöny és a zoknitartó elszorította a szívem. Egyenesen ültem, és amennyire lehetett, összehúztam magam a Sternék kis konyhájában, és udvariasan válaszoltam Mrs. Stern kérdéseire a családunkról, és figyeltem, ahogy Steven lenyom két szendvicset fehérkenyérből.

– A változatosság kedvéért te is kinézhetnél ilyen szépen vasárnaponként – mondta Mrs. Stern Stevennek, akinek a feje evés közben le-föl bukda-

csolt. Kényelmetlenül beszorítva a galléromat babráltam. – Á, te mindig ilyen rendetlen leszel, nézz csak végig magadon – és kezét súlyos csipőjére rakta leomló melle alatt. – Kérsz még tejet, Stevie?

A fia rágás közben bólintott. Mrs. Stern öntött neki még egy teli pohárral. – Mész ma futballozni, Aaron? – csillant meg Mr. Stern kék szeme. Gyakran árnyékboksolt a gyerekekkel, és én kedveltem őt.

– Nem, ma nem tudok – motyogtam.

– Csak az én hülye fiam és a vadóc barátai ütik ki egymást vasárnaponként – mondta Mr. Stern, hangjában árnyalatnyi büszkeséggel. Játékosan megütögette Steven karját. – Igaz, te bolond? – s a barátom felhőrpintette a tejét, és felkelt, hogy beszálljon a játékba. Bal kézzel oldalba ütötte apját, és játékos komolyan nekikezdték bokszolni az előszobában.

– Látod őket, ugye, Aaron? Ezek tényleg bolondok! – Mrs. Stern kezdett aggódni. – Jól van, Louie, elég legyen már.

Akaratom ellenére mosolyogtam, és melegség öntött el.

Mégis, előfordult, hogy amikor Stevennel magam mögött az ajtó felé indultam a folyosón, ösztönösen hátrafordultam azzal az ürüggyel, hogy mondok valamit neki, és láttam, hogy Mr. és Mrs. Stern éppen egymásra vigyorog. Ilyenkor nem kellett hallanom a családnevemet, bár ez is megesett egyszer, hogy tudjam, az apámról beszélgetnek. Arról, ahogy öltöztet, és ahogy általában a dolgokat csinálja. Abban a pillanatban könnyek gyűltek a szemembe, és mogorván kapaszkodtam a kilincshez. Gyűlöltem az apámat amiatt, hogy kötelezett a borzalmas gyapjúbricsesz viseletére, és hogy nem hagyott vasárnaponként játszani, és főleg, mert a Sternék kinevették. De amint kinyitottam az ajtót, és kint voltam a gangon, az arcom megkeményedett, és tudtam, Sternéket még jobban gyűlölöm, mivel kinevetik az apámat. És megesküdtem magamban, hogy akármi történik, egész nap nem fogok vakarózni.

Vasárnap reggel apám meg én korán keltünk. Meg kellett mosnom az arcomat és a fületem szappannal, mielőtt kijöhettem a konyhába. A fürdőszobában kívül ujját az ajkára tette.

– Pszt, anyád a változatosság kedvéért alszik még. Én meghittlen mosolyogtam rá.

A sparherdnél állt, kanállal kavargatta a gabonapelyhet egy lábosban. Papucsban, kitérdelt nadrágban, alsóinge alól kibúvó szőrzettel, vállára dobott konyharuhával. A forró Ralston¹ mindig pont olyan volt, ahogy szerettem, sosem volt csomós vagy egyenetlen, hanem sima homokos síkság.

– Hú, ezen ellennék egész nap.

– Kicsit más így, mint ahogy anyád főzi, igaz, kisfiam? Nesze, tegyél még rá egy kis sót, az jót fog tenni neki.

– De jó ez így, nem kell rá annyi – tiltakoztam erőtlenül.

– Ne légy egy *nár*, hallgass rám.

A só általában elrontotta a kása ízét, úgyhogy csendesen, keserűen ettem meg. Viszont arra gondoltam, hogy nem vagyok bolond.

De amikor megettük a lány tojást, egyenként, nem feltörve és összekeverve, ahogy anyám csinálta nekem, lelkesen vártam a kávézási ceremóniát. Igazi kávé! Amikor belemártottuk a *challát* a varázsos fekete folyadékba, gondosan bemerítve a héját is, a nap átalakult vasárnapá.

Aztán apám elkezdett mesélni az apja forradalom előtti birtokáról Oroszországban: a húszhektáros gazdaságról, a duplatetős fehér gerendaházról s a lóról, amit tizenkét évesen kapott. Néha le is rajzolta az egészet, a házat, a földet, a kis istállókat – még egy gyümölcsösük is volt őszibarack fákkal, amit az apám egy külön papírra rajzolt. Két ceruzát használt, közülük az egyikkel satírozott. De amint elvertem éhségemet, abbahagyta, és azt mondta, későre jár, vagy én hallottam meg, hogy felkelt anyám. És amikor megjelent a konyhaajtóban, valaha kemény alakjával, mely fellazult a sok ezer vasárnaptól, apám azt mondta:

– No, nézd csak, ki kelt fel? – Olyan gunyoros, meglepett hangon, hogy az lehengető volt.

Odarohantam anyámhoz, és szorosan átöleltem. Megkérdezte, ettem-e már, de apám azt felelte:

– *Nanu*, majd hagyom rád várni? – És miközben mosolyogtam, sajnáltam, hogy nem vártam meg anyámat.

Anyám elpakolta a tányérokat, s közben apám a jiddis napilapot, a *Der Tagot* olvasta. Időnkét rámu-

tatott egy-egy nehezebb mondatra, és én kinyögtem a fordítást. Egy idő után azt mondta: – Gyere, Aaron, menjünk át a nappaliba – és felálltunk.

Mielőtt elhagytuk a szobát, megállt anyám mellett, aki a mosogató fölé hajolt. Törzse húsos volt hálóingében, de a nyaka finom és karcsú. Tudtam, mit fog csinálni az apám, és el akartam rohanni, vagy rá akartam szólni, hogy ne tegye, de egyiket se tettem. Megpaskolta anya hátsóját, aztán belecsípett, és közben rám kacstintott.

Nem tudom, láttam-e a tekintetét, vagy hallottam-e, ahogy anyám rászól, hogy te fattyú, koszos fattyú. Az apám ujjain nővő szőröcsomókat néztem. Szégyelltem magam, hogy a kacstintását tiltakozás nélkül elfogadtam, a kacstintást, ami cinkosává tett.

– Milyen kedves szavak, milyen kedves – bólintott apám. – Büszke lehetsz rá, hogy beszélsz a fiad előtt.

– Ne törődj te az én szavaimmal, csak vedd le rólam a koszos kezedet.

– Csak megérintelek, s te így beszélsz velem, te, te gój, vagy mi vagy?

Te gój, te gój, csak ezt hajtja, mint egy hülye, úgy ismétli. – Közben anyám letérdelt, az alsó szekrénybe nézett be éppen. Felállt, kezében egy üres üveggel, és felkiáltott a fájdalomtól, szabad kezével a hátához nyúlt. Észrevettem a melle alatt egy lukat a hálóingén. Oda akartam rohanni, hogy betakarjam a hirtelen fehér villanást. De nem mozdultam.

– Nagyon kedves szavak, Rose, majd rád bízom a fiút, hadd legyen belőle teherautósófor nagykorában. – A karját összefonva állt, úgyhogy anyámnak meg kellett kerülni őt.

– Menj a pokolba – mondta, egyenesen az arcába. Kitöltött magának egy bögre kávé, és leült az asztalhoz.

– Ó, milyen intelligens, micsoda intelligencia!

– Te koszos kutya! Tűnj el innen! Hagyjál békében enni, te rohadt *bund!*

Apám elindult kifelé, de megfordult, és azt mondta:

– Várj csak, megbánod még, ha így folytatod.

Elmozdultam az újtábol, ő pedig kiment.

Az ablaknál ültem, és a tűzlétra csorba vasrúd-jait bámultam. Megtöröltem a szemem, és az anyám felé fordultam. Sajtkrém illata áradt a kifliből, amibe épp beleharapott. Hátrasímtott pár rakoncátlan barna hajtincset, és karjával megtörölte a homlo-

kát. A konyhában maradtam, amíg evett, és hálás voltam, amikor megszólalt:

– Aaron, *kicele*, légy jó fiú, és hozz nekem egy konyharuhát a szekrényből. – Nyújtózkodtam, és elértem anélkül, hogy székre álltam volna.

– Köszönöm, *mein schön kind* – mondta, és elkapott, magához húzva, mintha most jutott volna eszébe, ki is vagyok, s nyálas pusztit nyomott az arcomra. – Jaj, de szeretem! – Megpróbáltam kibontakozni szoros öleléséből. De amikor meghalottam, hogy a fürdőszobában folyik a víz, tudtam, hogy apám a borotválkozáshoz készül. Abbahagytam a harcot. – Édes kiscicám...

Odakint forró és sűrke volt a szeptemberi nap. Apám bólintott a bérházunk előtt üldögélő embereknek. Volt, aki krómtámlás konyhai széken ült, mások narancsos ládákon osztoztak párosával. Mrs. Lubin, a nagydarab, lukacsos, vörös arcú nő hosszú karjával utánam nyúlt, de odébb ugrottam. Apám nem is köszönt neki. Ahogy továbbmentünk, „tehénnek” titulálta, én felnevettem, és megfogtam a kezét. A Sutter Avenue-n meg akartam állni, hogy megnézzem az Irving Sportbolt kirakatában a baseballkesztyűt, de aztán úgy döntöttem, majd máskor.

Apám intett Phil Hoffmann-nak, aki csemegeboltjában éppen füstölt marhát szeletelt. Akkor vettem észre a közeledő Mr. Groichberget.

– Helló, Hersel, helló! Hogy vagy mindig, olyan rég nem láttunk.

Apám a fejét rázta.

– Igen, Groichberg, terveztem, hogy átugrom hozzátok, csak... – Mosolyogva vállat vont. – Aaron azért beszámol róla, mi a helyzet. – Apám keze hideg volt a nyakamon.

Mr. Groichberg sötét arcával lenézett rám, és én ráragyogtam. – Ó, Hersel – lelkesedett a tanárom –, micsoda klassz fiad van, micsoda fiú! Sok bajom van veled, ugye, Aaron? – Kedvesen megszorította a vállam. Még a héderben is, amikor hamis választ sügtam Arnie Applebaumnak, vagy elrejtettem Alan Katz *Geschichtét*, és Mr. Groishberg durván elkapott, hogy megrázzon – akkor is tudtam, hogy nem akar fájdalmat okozni. – De az esze vág, Hersel, s ha kész lesz rá és akarja, be kéne adnod egy városi *Mittelschulba*. Jól menne neki.

– Hát, bojele, hallod, mit mond a *Lehrer* Groichberg? – kérdezte apám büszkén. Lenéztem, láttam, milyen magasan van a zoknim, és elpirultam.

Mr. Groichberg gyorsan beszélt: – És hogy van Rose, Harry, hogy s mint van? – Mindig tudtam,

hogy ódivatú ember, s a srácokkal kigúnyoltuk, ahogy a *Lehrer* a nyakkendőjén az alsó részt engedte hosszabbra, vagy a magas szárú cipőit, amelyek gumikalucsninak néztek ki. De egy nap Ronnie Rosenberg elmondta, hogy kék számot látott Mr. Groichberg alkarján, ami azt jelentette, hogy koncentrációs táborban volt. Ezután ha Mr. Groichberg vörösesbarna arcát, ráncos homlokát, tiszta kék szemét néztem, és megráztam a kezét, csak hogy érezzem, milyen kemény és rücskös – s rájöttem, hogy tévedtem. Ostobának éreztem magam. Szégyelltem magam, és valami mélyebb érzés fogott el iránta.

– Rose, hát Rose az csak Rose, mi lenne vele? Alszik, *nassol* egy kis kekszet, beszélget és *sláft*.

– Hersel, Hersel, ne beszélj így tréfából se. A te Rose-od egy gyémánt. Menj már.

Megcsapott a forró pastrami illata. Valaki nyitva hagyta a csemegebolt ajtaját. Egy kisfiú sírni kezdett, odafordultam, és láttam, ahogy egy férfi elveri a fenekét, és az utcára mutat. Valamiért abban reménykedtem, hogy Mr. Groichberg nem folytatja a beszélgetést apámmal.

– És mondd, Groichberg, hová indulsz ilyenkor vasárnap? Talán a templomba, te *ganef*? – Apám játékosan megveregette Groichberg karját.

– Nem, Harry, van valami dolgom a városi könyvtárban.

– Dolgod? Vasárnap, Groichberg?

– Miért, minek az ünnepe a vasárnap?

– Túl keményen dolgozol, Groichberg. És Sammyt egyedül hagyod? Ő vigyáz Estherre egész nap? Ajjaj, Groichberg! – Apám megjátszott rosszállással nézett rá.

– Sammy? Sammynek van elég dolga, hegedű-órára megy, aztán persze sakkozik kicsit Aaron barátjával. – Mosolygott rám. – Ami Esthert illeti, Hersel – nem néztem rájuk, nehogy Mr. Groichberg túlzottan lehalkítsa a hangját. – Magunk közt szólva, az utóbbi időben aggodom miatta.

– Mi a baj, Groichberg?

Mr. Groichberg megrázta a fejét, és kétségbeesetten tárta szét a karját: – *Ich veisz nit, Hersel, ich veisz nit*. Úgy tűnik, mostanában jobb, ha békén hagyom. Úgy látszik, így jobban szereti. Á, nem is tudom, Harry, nem is tudom.

– Elvitted már az orvoshoz?

– *Vasz far orvos*? Nem, nem arról van szó... várj csak, majd ha ma Aaron meglátogatja, jobban fogja érezni magát! – és kezével felemelte az arcomat.

– Nem feledkezem meg róla, Mr. Groichberg – mondtam, mintha ezzel tartoznék neki. Vasárnap legtöbbször átmentem Sammy Groichberghez fél ötkor, de sohase korábban, mert a zeneórája négyig tartott, és sosem ért haza fél óránál előbb. Groichbergék az apám klubjától kétháznyira laktak, és Mrs. Goichberg – akit sosem voltam képes Esthernek szólítani, noha megkért rá – mindig tejjel és piskótával kínált, mielőtt elmentünk sakkozni. Éreztem, hogy kedvel engem, de különös nő volt. Egyszer magához húzott, benyúlt a nadrágomba, és azt kérdezte, mi az ott nekem. De ezt soha senkinek nem mondtam el. Nagyon kicsi voltam, amikor ez történt, de emlékeztem rá.

– Na jól van, Hersel, ne viselkedj úgy, mint egy idegen, gyere el a következő iskolai gyűlésre. Nem bánod meg.

– Jó, elmegyek.

– Persze, persze... Mi olyan rossz a Groichbergék házában, hogy nem bírtok Rose-zal néha átjönni? Hozd el magaddal Rose-t, ne légy olyan *misztérise* és elfoglalt, mindig elfoglalt – *du berszt*, Hersel?

Apám nevetett, és Mr. Groichberg máris kezét rázott velem, és elbúcsúzott tőlünk. Tettünk pár lépést. Akkor megfordultam, és megpróbáltam követni Mr. Groichberg magas, egyenes hátát és szürkésfehéren lebegő haját, de elvesztettem egy piros tollas kalapú hölgy mögött. Úgy tűnt, mintha lett volna valami, amit elfelejtettem megmondani Mr. Groichbergnek, de már elkéstem vele.

– *Nu*, Aaron, gyere már! – S álmodozásomnak vége szakadt.

Mikor beléptünk a klubba, egy férfi felkiáltott: – Hersel! Hersel! – majd: – Gyere át, Harry, ülj ide hozzánk! – Odamentünk, és több embert is üdvözöltünk, majd csatlakoztunk az egyik csoporthoz.

A klub egyetlen négyszögletes szoba volt, piciny fürdőszobával – azelőtt halbolt –, de amikor Mr. Cohen fia hadba vonult, Mr. Cohen átadta a boltot a beownsville-i Légoltalmi Parancsnokságnak. Fura volt, amikor egyszer leküldtek egy negyedfontnyi színlazacért, és láttam egy embert valami különös szürke álarcban, melyből egy elefántormány állt ki. Megkérdeztem apámat, felvehetek-e egy ilyet, de nem engedte. A bolt egy nyugodt, fákkal szegélyezett utca végében volt, amelyben két- és négylakásos, téglából épült sorházak álltak. A Légoltalmi Parancsnokság a bolt ablakait belülről feketére festette, hogy ne lehessen belátni.

Apám volt az elnök, és asztala mögött függött Roosevelt elnök nagyméretű képe, az amerikai zászló és egy keretezett papír, amiről azt mondta nekem, hogy az a „Hűségeskü”. A falak unalmas kékek voltak. A szobában több összecukható faasztal állt, körülöttük székek s a fal mellett pár pad.

– Hogy megy a sulis, Aaron? – kérdezte Howard Frey papája.

– Jól.

– Howard azt meséli, te vagy az egyik legjobb tanuló az osztályban.

Nem tudtam, mit válaszoljak. Mr. Freynek fekete bajusza volt, és apró, sötét szeme. Egyszer mondtam Howie-nak egy új csúnya szót, és pár nap múlva mesélte, hogy az apja azt mondta, ne játsszon velem többé. De erről Mr. Frey nekem egy szót sem szólt. Mindig nagyon udvarias és nyájas volt. Howie egyszer elmondta, hogy gyűlöli az apját, s attól kezdve sajnáltam őt, és mindig a magam csapatába választottam, amikor punchballt² játszottunk az udvaron. Zömök volt és suta, mindig leejtette az ütések a második alapponton, vagy túl lassan futott az alappontokon. Az osztályban sokat vihogott, és sosem tudtam neki teljesen megbocsátani, hogy nem bír nyugton maradni kicsit, mert annyi hibát követett el a punchballban.

– *Hast du a médl*, Aaron? – Mr. Schneider a kezek asztal túloldalán ült, hunyorgó arccal, szája sarkában szivarral.

Barátnőm? Az ujjaim görcsösen megkapaszkodtak a sapkám szélében.

– Félénk ez a fiú, Harry, nézd csak meg – mondta a kövér arcú Mr. Peck. – Messze esett az alma a fájától, ugye, Herschel?

Nem értettem, miről beszél, de apám a fejét rázta felé. – Nem, Harold, ez nem kedves – mosolygott rá. Aztán felém hajolt, és azt mondta, húzzam ki magam, mert nem szép dolog görbén ülni.

Kis idő múltán még jöttek férfiak a szobába, majd apám az íróasztalhoz lépett, és szabályosan megnyitotta az ülést. Mr. Feibleman felolvasta a napi rendet, majd apám felolvasott egy levelet a Külügyminisztériumtól, amely megdicséri a „kiváló polgári védelmi munkát, amelyet az Önök szervezete Amerika védelmében kifejtett a háború folyamán”. Itt apám megállt, és úgy látszott, már leteheti a papírt, amikor valaki közbekiáltott, hogy olvassa végig. Folytatta: „Az ön személyes hozzájárulása, Shlossberg úr, az a hazafias vezetői készség, melyről tanúságot tett, csodálatos. Ön igazi

példaképe a családjának és a közösségének. Az Amerikai Egyesült Államok mély hálával tartozik Önnek szolgálataiért és hűségéért...” Ezen a ponton a szobában taps és éljenzés tört ki. Valaki könnyedén hátba vágott, és azt mondta, legyen nagyon büszke, és én feszengetem.

Az ülés ezután hamarosan lezárult, de a könnyed csevegés és nevetgélés zsvajva s a cigarettafüst szaga megmaradt. A combom borzalmasan viszketett, kiszöktem hát a fürdőszobába, és hosszasan, megkönnyebbülten vakartam magam. Reméltem, hogy nemsokára vége a napnak.

Amikor kijöttem a fürdőszobából, biztosan éreztem, hogy sok szempár mered rám. Az apám mellé ültem, aki Mr. Madansky oldalán ült, és egy pinochle³ játszma fogott Mr. Peck és Mr. Schneider ellen. Néhány kibic lustán ült vagy állt az asztal mellett. A szobában mindenütt kártyajátékokat játszottak, de nem láttam senkit, akivel sakkozhatam volna. Az apám benevezett az első sakkbajnokságra, és tudtam, hogy izgatja a dolog.

Az első pinochle-rund éppen döntetlenre végződött, de az utolsó ütést apám vitte el egy alacsony aduval, s ez megtette a magáét. Keverni kezdte a lapokat.

– Hm, Harry, egész jól tartod magad a korodhoz képest. – mondta Mr. Schneider. – Az apád klassz fickó, igaz, Aaron?

– Miről beszélsz, Schneider? Számold meg a kártyáidat.

Mr. Schneider elég hosszan hallgatott, amíg számolt, majd azt mondta: – Tizenkettőm van. Ez nyilván a tiéd, Madansky – és felé lökte a lapot, majd elrendezte a többi a kezében. – Na, Peck, csinálunk valamit?

Mr. Peck még tétovázott: – Sose oszt nekem jó lapot ez az ember – istenem, tisztára a papa *támját* hozza elő.

– Fogadok, hogy Hersel kezében más *tám* van, az fix – mondta vigyorogva Mr. Schneider. Ízt jelent, gondoltam. Felnézett Howie apjára, kacsintott, és egy füstkarikát eresztett a szájával, amitől elfordultam.

Még három rundban az apám oldala nyert.

– Ez az ember legyőzhetetlen – mondta Mr. Peck. Szerettem volna feltornyozni az apám mellett gyűlő öt- és tízcenteseket, de tudtam, nem szereti, ha játék közben zavarom. Furcsának találtam, hogy mindig nyer, és láttam, hogy Mr. Schneider ideges lesz. De nem mindent értettem abból, amit Mr. Schneider mondott.

– Kártyában, szavazatszerzésben s a hölgyeknél verhetetlen ez az ember – igazad van, Peck.

– Schneider, ööö, kártyázz csak, jó? – mondta az apám.

– Harry, inkább a *roita Perela* játszanál a *bisszel*, mi? – mondta Mr. Schneider undorító vigyorral az arcán. Értettem a szavait, de nem fogtam fel a jelentésüket. – Játszanál a vörös Perllel egy kicsit, ugye? Zavaromban erősen figyeltem Mr. Schneidert.

– Schneider! – szólt rá Mr. Madansky. – Térj magadhoz, ez a fiú ért jiddisül! – A kártyáit bámulta, majd Mr. Schneidert.

Apám a vállamra tette a kezét: – Figyelj, Aaron, itt van Newman – menj, sakkozz vele egyet, amíg Sammy hazaér! Newman! Hé, Newman! *Du*, lusta senkiházi, mért nem szeded elő a bábukat, és játszol már egy partit Aaronnal! – apám megbökölte Mr. Newman karját.

– Persze, Hersel, persze – és elindult.

– Csak ezt a rundot hadd nézzem még meg – mondtam. Talán megtudok még valamit. *Roita Perela*.

– Ugyan, Aaron, csak hülyülünk, tudod, nem?

– Igen, Mr. Schneider.

– Én meg apád kicsit viccelődünk.

– Igen, értem – mondtam mosolyogva, s ezen meglepődtem.

– A fiú nem hülye, Harry – mondta Mr. Madansky. – Gondolnod kell erre, ha előtte beszélsz. – Még két kártyája volt, és kijátszotta a kőr ászt.

– Aha! – kiabált Mr. Peck. – Most elkaptalak benneteket! – Kijátszott egy káró kilencest, adut hívott, és vitte az ütést, majd tenyerében megmutatta a pikk tízest, és mindenkitől elvette a maradék kártyáját.

– *And bist du a nar*, Mr. Maddenskee⁴ – jegyezte meg apám, jobbra-balra ingatva a fejét.

– Nem tudhattam, Herschel, hogy...

– Nem érted a játékot, Madansky, és soha nem is fogod. Gyere elő azzal az ásszal, minek rejtegeted egész játszma alatt? Láthatod, hogy nincs több adum – sosem fogod megérteni, hogyan kell ezt játszani, Madansky.

Fölálltam székről, és éppen átmentem volna Mr. Newmanhoz, amikor Mr. Schneider magához intett.

– Nesze, Aaron, itt egy csomag rágógumi későbbre. – A kezembe nyomta, és rácsukta az öklöm. – Menj, menj, mutasd meg Newmannak, ho-

gyan kell elveszteni a királynőjét – csípett bele könnyedén az arcomba.

Mr. Newman már kirakta a bábokat a táblára. A sapkám a lábam közt tartva kinyitottam az öklöm, és a rágót beraktam a bélésbe. A Juicy Fruit csomag egyik sarkából egy pénzérme kandikált ki. Lassan kihúztam a ragyogó ezüstöt – egy tízcentes!

– Na, Aaron, máris beijedtél? – Mr. Newman világos szeme táncolt fáradt gödrében. Előretolta a király előtti parasztot két kockával, és várt rám.

Előretoltam a saját parasztomat, és láttam, ahogy Mr. Schneider szivart kínál Mr. Madanskynak és Mr. Freyre vigyorog. A pénzérmém csillogott. A rágót és a tízcentest a zsebembe raktam, és megpróbáltam a sakkjátékra figyelni. Hagytam, hogy Mr. Newman előretolja a lovát.

Majdnem vége volt már a játszának, amikor elhatároztam, hogy visszamegyek apámhoz, de láttam, hogy nincs az asztalnál. Mr. Goldstein ült a helyén, egyik kezében a kártyát tartotta, a másikkal az ölébe kuporodó Boston bulldogot simogatta.

Miközben a bábukat egy harmadik játszamához rendezgettük, miután az első kettőt már megnyertem, láttam, hogy Mr. Newman órája még csak fél négyet mutat. Nyugtalanság vett erőt rajtam, megfordultam, és láttam, Mr. Goldstein még mindig ott ül.

– Aaron, később átmész játszani Sammy Groichberghez? – kérdezte Mr. Newman.

– Igen, úgy terveztem.

– Akkor pihenj, talán rád férne egy kis szünet, nyújtózz egyet. Sokat a ló se bír. – Ásítva felállt, és kezét a vállamra tette. – Aaron, te jó fiú vagy, és megvan a magadhoz való eszed is. – Szürkés-kék szeme lenézett rám, és azt hittem, hozzátesz még valamit, de csak állt fáradtan pár másodpercig, aztán odébb sétált. Örültem, hogy nem mond semmit, mert zavarba jöttem.

Még egy óra, míg Sammy hazaér. A zsebemben éreztem a rágógumit. Juicy Fruit. Túl édes. Föl-emeltem a fehér királynőt, amit Mr. Newman mindkét játszmában elvesztett, és a tenyeremben tartottam. Bámultam a táblán az üres fekete és fehér kockákat.

Kimentem a bejárati ajtóhoz, és odakint elment mellettem Mr. Newman, s azt mondta: – Aaron, menj, levegőzz egyet, jót fog tenni. De most menj, mielőtt még esni kezd.

– Igen, uram, azt hiszem, megteszem.

– Ha akarsz egyet sétálni egy öregemberrel, Aaron, örülnék, ha elkísérnél. – Egy kocsi csikorogva megállni készült, és Mr. Newman kibillent egy pillanatra, majd hátrafordult, és a fejét csóválta.

– Köszönöm, Mr. Newman, de azt hiszem, inkább megvárom az itt apámat.

Intett a kezével a levegőbe, és elsétált. A nyakán hátul a mély ráncok eszembe juttatták Mr. Groichberget. A bejáratnak dőltem. Noha Sammy még nyilván nincs otthon, eszembe jutott, hogy Mrs. Groichberg nem érzi jól magát, és megígértem neki, hogy meglátogatom. Elindultam a házuk felé, s forró levegő csapta meg arcomat.

Mr. Newmannak igaza lett az esővel, ragadós lett odakint minden. A nagy tölgyfák különösen csendesen álltak.

Kettesével ugráltam fel a nyolc betonlépcsőn. Lehet, hogy alszik. Csöndben kinyitottam a külső ajtót, és a sötét hallban elindultam a Groichberg-lakás eleje felé. Vasárnaponként nyitva volt az ajtó, amikor Sammyhoz jöttem, úgyhogy csak lenyomtam a kilincset, és beslisszoltam.

A sötét előszobán átsétálva leültem a konyhaasztalhoz. A szoba üres volt és csendes. Unalmamban a sapkámmal játszottam a terítőn, aztán egy örömteli szívdobbanással eszembe jutottak Mr. Groichberg sakk-könyvei a nagyszobában. Egy pillanatig töprengtem, fair dolog-e Sammyval szemben, ha könyvekből készülök fel a játszámra.

A magas gesztenyefa könyvszekrény alsó polcán megtaláltam Nimzovics *Rendszerem* és Lasker *Sakkstratégia* című könyvét. Még mindig letérdelve, óvatosan kinyitottam a Laskert, és elkezdtem átfutni. Volt egy rész, ami a tábla középső négy kockájának fontosságát hangsúlyozta, s egy másik a megtevesztés művészetéről. Például, tévesszük meg ellenfelünket egy áltámadás felállításával az egyik szárnyon, odairányítva figyelmét, s csapjunk le máshol. Vagy szoktassuk hozzá az egyik bábu bizonyos rutinmozgásához, amit csak döntő helyzetben változtassunk meg váratlanul. Ez még sosem jutott eszembe.

Egy hang hallatszott. Nevetés. Figyeltem... Csönd volt. Visszatettem a könyveket, és félig felálltam a lábujjhegyemen egyensúlyozva, amikor valami nyikorgást hallottam, ami leginkább rugóra emlékeztetett. Odaszögezve álltam, izzadtam. Félig guggolva elhaladtam a fekvőhely mellett, amíg térdem zajtalanul ráhuppant az arasznyira nyitva hagyott hálószobaajtó menti szőnyegre. A színes

üvegajtón egy tengerésszék négyzetben tükröződött az arcom. Nyikorgás, valami suttogás... Abamaradt.

Lassan az ajtó nyílásához emeltem a fejem. Az öltözőasztalkán néhány Lucky Strike cigarettát, arany inggombokat, hullámcsatokat, egy üveg hamutartót, rajta egy ingó cigit, s Mr. és Mrs. Groichberg házassági fényképét láttam. Az ajtónyíláson át szürke füstcsík szállt, becsuktam a szemem, és nagyokat nyeltem, nehogy köhögni kezdjek. A szemem égett. Finom kéz nyúlt ki a cigarettáért – aztán egy éles köhögést Mrs. Groichberg harsány kis nevetése követett. Izzadságcsepp folyt le az orromon. A cigaretta visszakerült előbbi helyére, a füst csípte a szemem, de mégis nyitva tartottam. A hamutartó mellett egy másik kéz nyúlt el a Groichberg-fénykép felé. Erősen a nyelvembe haraptam, szemembe forró könnyek szöktek, amikor ráismerem a megszokott szőrösömokra.

A kék üvegben arcom olyan fehér volt, mint egy kísértet. Még egy könnyed nevetés. Elkezdtem visszafelé mászni. A konyha mellett álltam, és a térdemet szorongattam.

Odakint a lépcsőházban nem tudtam, mit is csináljak. Eszembe jutott, hogy Sammy mindjárt itt-hon lesz. El kell érnem, mielőtt az ajtajához ér. A ház előtt nem várhattam, úgyszólván inkább elbújtam a lépcső mögött az előcsarnok végében.

A sötét sarokban kuporogtam. A fejemet megdöntöttem, hogy beférjek az emelkedő lépcső alá, a nyakamat pedig kinyújtottam, hogy lássam a bejárati ajtót. Az ingem hátul nedves volt az izzadságtól. Lassan múlt az idő. Kinyílt a bejárati ajtó. Fénypászma ejtett foglyul. Fiatal pár jött be kezében csomaggal. Hátrahőköltem a sötétségbe. Két gyerek kiabálása hallatszott, majd lépések felettem.

Hirtelen sötét hajú kislány állt meg velem szemben, és rám bámult. Mozdulatlan maradtam. Kezét nagyos mozdulattal a hajához emelte. – Ilene, hol vagy? Azonnal gyere ide! – hallatszott ekkor, és a kislány elszaladt.

Egy idő után a szemét rothadó szaga erősebb lett. Láttam két nagy barna zacskót a falnak támasztva, tetejükön narancshéjakkal. Eszembe jutott a softball⁵ pálya, és képzeletben hosszú ütésekkel gyakoroltam. Nem tudom, meddig álltam ott, amíg Sammy hegedűtokjával benyomta a bejárati ajtót.

Nem volt választásom – odarohantam hozzá, megragadtam a karját, és elkezdtem kiráncigálni azon az ajtón, amin épp bejött.

– Helló, Aaron, hová...

– Pszt! Gyere csak, gyere... Majd odakint megmagyarázom. – Még akkor is fogtam a karját, amikor lementünk a lépcsőn. A nap kezdett lemenni.

– Mi történt, Aaron? Mi ez a titkolózás? – Apjáéra emlékeztető világos szeme tele volt kíváncsisággal.

– Semmi, csak nem akartam, hogy felébredszük anyádat. Tudtad, hogy nincs túl jól, nem?

– Mondta reggel, hogy fáj a feje, de...

– Nem kell aggódni, ne aggódj. – A karommal átöleltem, ahogy besétáltunk a klubba. – Csak láttam, mikor bementem, hogy elaludt, és gondoltam, ha én és te együtt bemegyünk, akkor felébredne. Így rögtön nekiláthatunk a sakkozásnak. Egy másodperccel azután, hogy kedvesen vállon veregettem, megbántam, hogy ezt teszem.

Ültünk a tábla mellett a helyünkön. Kalapomat a hegedűtokjára tettem a padlón. Amikor Sammy szokásos izgalomban és zavarában ragyogva elindította a király parasztját, elárasztott egy érzés: a gyengeség és a fájdalom, az áruulás és a zűrzavar érzése.

Hamarosan körülvevett bennünket az a pár férfi, aki mindig figyelte játszmánkat. Bár általában én nyertem, jól kellett játszanom, hogy megverjem Samnyt.

Bejött a huszárvilla, és le akartam venni a bástyáját, amikor észrevettem, hogy az apám Sammy fölött áll, és mosolyog. Nem is láttam bejönni.

– Ez jó, Samele, még jól állsz – mondta apám. Kezét Sammy vállára tette. A szőrszálak eszembe jutatták a rothadó szagot, és a gyomrom legmélye felkavarodott.

Sammy felnézett, és mosolyt erőltetett magára:

– Ó, Mr. Schlossberg. Nem vettem észre, uram. Na, pont most vesztettem el a játszmát.

Többen is egyetértően bólintottak a férfiak közül, s egyikük azt mondta apámnak: – Harry, egyre jobb a fiú, nagyon jó. Nem is lennék meglepve, ha ő nyerné a verseny döntőjét.

– Á, ki tudja? Ki tudja? – mondta apám könnyedén.

– Meglátod, nyerni fog, mint az apja – mondta egy másik, és apám együtt nevetett velük.

Óvatosan játszottam tovább, amíg észrevettem a lehetőséget. A királynőmet úgy helyeztem, mintha meg akarná támadni Sammy futóját, és védené a parasztomat. Aztán, amikor Sammy ellépett a futóval, a parasztot utána toltam, hogy továbbra is a

támadás látszatát keltsem. Tudtam, hogy Sammy ezt nem hagyja ki. Szinte szégyenkezve tette a futót arra az átlóra, ahol a királynőm állt. És a királynőm nem mozdulhatott a királyom miatt! Elveszett a királynőm.

Nem tudtam megállni, hogy oda ne pillantsak apám meglepett arcára. A kibicék meg voltak döbbenve. A zavart póz biztosan hiteles volt, mert igazi volt. Az épp eljátszott cselnek semmi köze nem volt ahhoz a hányingerhez, amit éreztem.

Odakinn zuhogni kezdett. Apám oldalán mentem, rogyadozó térdekkel.

– Ajjaj, micsoda *nar* vagy. Sohase fogsz így tanulni, vízvezeték-szerelő leszel. – Nem szóltam egy szót sem, egyenesen és mereven sétáltam, de sose maradtam le. A sarkon megfogta a kezem, és én összeszorítottam a fogam, amíg a túloldalon el nem engedett. A Sutter Avenue-ra fordulva rögtön megláttam az ablakunkban égő sárga fényt.

Megvakartam a térdem, ahol a durva gyapjú nedves volt, és viszketett.

Odafenn apám előtt léptem a konyhába, ahol anyám az asztalnál ült. Fehér blúzt viselt, s a haját leengedte. Odaszaladtam hozzá, és arcon csókoltam. Küzdöttem, hogy legyőzzem a könnyeimet.

– Helló, én *zhabalám!* – mondta, és kettéválasztotta a hajam.

Apám odakint állt a konyhán kívül, keze a csipőjén.

– Nagy *sechlt* tanúsított a fiad ma a sakkban. Büszke lehetsz rá! Veszített a Groichberg gyerek ellen.

– Na és? Mi olyan borzasztó abban? – Közel álltam hozzá.

– Neked semmi sem borzasztó – válaszolta. – Te biztos benne lennél, hogy csak baseballozzon, meg futkározzon többet... Áh! – a fejét rázta. – Nem fog tudni kiállni a bajnokságon az első *gój* ellen sem. – Elfordult, hogy felakassza a kabátját.

Miközben anyám mellett álltam, elhatároztam, hogy nem fogok visszakiabálni most az apámnak, hogy nem akarok semmiféle sakkbajnokságon indulni, hanem majd csöndben megmondom neki, amikor kettesben leszünk.

Anyámmal szemben ültem, és láttam, hogy egyre erősebben zuhog. A mogyorósín szemét néztem – az enyém is ilyen színű volt –, és átnyúltam, ujjamat végighúztam sima karján. Megkérdezte, hogy van Sammy Groichberg, és azt válaszoltam, ő a legeslegjobb barátom. Azt válaszolta, meglepi, nem is tudta, hogy ennyire jóba lettünk.

ANGOLBÓL FORDÍTOTTA: KOZMA GYÖRGY

JEGYZETEK

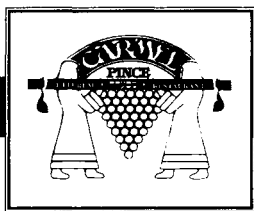
1 Ralston: többek között gabonapehely-készítmények márkanéve.

2 punchball: a baseballhoz hasonló játék, csak teniszlabdával játsszák, amit nem ütövel, hanem összeszorított ököllel ütnek.

3 pinochle: amerikai komplex ütéses kártyajáték.

4 Maddenskee: szójáték: to madden – megörjíteni; skee – sí.

5 softball: a baseballhoz nagyon hasonló csapatjáték, amit ugyanolyan, csak kisebb pályán játszanak, nagyobb labdával.

LEGYEN A VENDÉGÜNK!
NEMZETKÖZI SPECIALITÁSOK
ZSIDÓ KONYHA
ELEGÁNS KÖRNYEZET
ELSŐ OSZTÁLYÚ KISZOLGÁLÁS
VÁRJA ÖNT A

CARMEL PINCÉBEN

BUDAPEST VII., KAZINCZY U. 31.
NYITVA: NAPONTA 12-TŐL 23 ÓRÁIG

ASZTALFOGLALÁS: 3-221-834, 3-424-585
LÉGKONDITIONÁLT ÉTTEREM